

Kunstner på bjerget

Udsigt over Rift Valley 1997

Foto: Peter Sigsgaard

Billedkunstner Johanne Foss' beretning om sit arbejde blandt Arusha-folket i Tanzania

Af Johanne Foss

I snart tre år har jeg bevæget mig i en radius af ca. 50 kilometer omkring MS-TCDC i det nordøstlige hjørne af Tanzania. Nogle dage med staffeli og lærred. Andre dage med voksbelagte kobberplader til raderinger - altid med tegnegrejet i Fjellräven på ryggen.

Det er umuligt at være anonym i det tanzanianske landskab. Er man som nordbo til ensomme vandringer i naturen - og som kunstner vant til at søge steder, hvor man med nogenlunde sikkerhed kan arbejde uforstyrret - må man se realiteten i øjnene. Man er altid synlig og kan kun arbejde i samarbejde med de mennesker, hvis gæst man er.

Første spørgsmål: Hvem er jeg og hvor man kommer fra? Når jeg siger, jeg kommer fra TCDC, MS' træningscenter i Usa River, bliver jeg alle steder modtaget med meget stor venlighed. Ligeledes hvis jeg siger, at jeg er gæst hos de MS frivillige, der arbejder i området. *Karibu sana*. Meget velkommen!

Jeg vil helst komme til fods. Folk har så lejlighed til at undersøge både mig og hvad jeg

kommer med. Staffellet har givet anledning til mange spørgsmål: *Er det et spil?* Og lærredet: *Er der et billede?* Hvis der er tid, viser jeg det altid frem. Mange fingre peger rundt. Hvilken billedanalyse at stå model til.

Tegninger fortæller

Jeg har arbejdet meget blandt Arusha-folket, der bor i 2500 meters højde, fordrevet fra deres naturlige tilholdssteder. Fra et plateau, hvortil man kan køre i bil, må man vandre ned gennem en dyb kløft for at komme op på bjergryggen. Her er en storslået udsigt over Rift Valley.

Halvt oppe ad bjergsiden i skyggen af et træ har jeg mit faste arbejdssted, her tegner og raderer jeg. Udover mine egne materialer har jeg et bundt med 25 tegnebøger og en stang tusser.

Skal vi ikke arbejde, siger børnene, når de myldrer ud af husene. De store administrerer farverne, og jeg kan fordybe mig i at tegne.

I begyndelsen ønskede jeg, de kunne lære at skrive, bare deres eget navn. Jeg købte et ark med alfabetet og et billede og ord til hvert bogstav. Klæbede dem op på nogle papunderlag, de kunne bruge til at tegne på. Men bogstaverne har ikke interesseret dem. Ikke engang når jeg en gang i mellem har peget på det bogstav, deres navn begynder med.

Det er billeder, der fylder de små bøgers tætmaledede sider. Billeder af dyr, huse, mennesker, cykler, biler. Og skriblerierne fra de bitte små, der altid når frem under tegneseancen.

Jeg kigger ud over alle de sorte hoveder. En lille klynge, knælende mellem de store, grove sten, de tjener som underlag for de små papirlapper. De fleste har aldrig haft papir og blyant i hænderne. De børn, jeg har mødt heroppe, der går eller har gået i skole, kan tælles på én hånd. Én sidder lænet op ad træet med hovedet bøjet over papiret. Ham ved siden af, har gummi-indholdet af en fodbold på som hat.

Børn tegner mellem store, grove sten

Foto: Johanne Foss

Specielt når mændene en sjælden gang er hjemme om dagen, har jeg været nervøs for, hvad de voksne ville sige til, at jeg færdes så meget blandt deres børn. At jeg arbejder med redskaber og en aktivitet, der er helt fremmed for deres kultur. Men børnene har fået lov til at tegne billeder af det, de kender og drømmer om. Man har accepteret, at man kan beskæftige sig med noget så mærkværdigt som at lave billeder på papir, kobber eller lærred.

Mama Mkubwa

Ser videre ud over Rift Valley. Mørke spor af vegetation på den flade, gule slette, langt ude de blå-violette bjerge. Det er årstiden med tør varme og støv. Vegetationen er visnet helt ned, bjergsiderne mod slugten er gyldentbrune og kraftige vindstød hvirvler støvet op.

Som trådt ud af støvet kommer Mama Mkubwa op imod os i sin sorte dragt. Mama Mkubwa har jeg også mødt ved at tegne. Hun inviterer mig op til sit hus.

Jeg bøjer mig for at komme gennem den lave dør, ind i det mørke, runde hus. Det er lerklinet på et træskelet med stråtag og uden vinduer. Flokken af børn myldrer ind ad døren, brænde bliver båret til ildstedet, tre sten i rummets centrum. Jeg bliver budt en lille skammel, husets eneste møbel. Rummet, der er uden aftræk fra ildstedet, fyldes med røg. En dreng forsøger at fortsætte med at tegne, idet han prøver på at dirigere skikkelserne uden om den lysstråle, der falder på papiret.

Da mine øjne har vænnet sig til mørket og røgen, gransker jeg alt omkring mig: Den stjerneformede bjælkekonstruktion i taget, sort af sod. Lervæggen med et hul ind til alkoven. Et rækværk af træ til det hjørne, hvor dyrene bor. En hylde til forråd. Den gamle sidder i det mørkeste hjørne på en træstub, børnene på det lerstampede gulv.

Da teen serveres af det ene emaljekrus, der er, gennes børnene ind bag rækværket til dyrene. Kvinden lader det kronragede hoved hvile i hænderne og beder en bøn før hun smager på teen og rækker mig kruset.

Jeg bliver også undersøgt: *Kweli*, er den tand virkelig af guld? Mange næser når helt ned i halsen.

Er det rigtigt, at vi europæere bruger underbukser? Små hænder ned i linningen for at bekræfte mit udsagn. Jeg mærker en lille hånd i nakken, der føler på håret.

Den gamle tager lidt aske på fingeren og siger: *Når man er gammel og af farve som aske skal man hvile sig og blive hjemme*. Så hænger hun et bryst uden for klædet og forklarer: *Nu er det kun kød, engang var der mælk*.

Har man fået en ven, kender varmen og generøsiteten ingen grænser. Til gengæld forventes det også, at man selv yder: F.eks. kommer med gaver af noget, der mangler: tøj og mad. En gang, jeg havde givet Mama Mkubwa noget blå klæde til en dragt, blev jeg bedt om at vælge et gedekid blandt dem, der lå og varmede sig ved ildstedets sten. Geden går nu på bjerget og mangfoldiggør sig.

Turene op og ned gennem slugten i den lille børneflokk er mine kæreste oplevelser hernede.
- Hele deres naturfølelse og kendskab folder sig ud når vi spotter hver en fugl, iagttager bavianerne, der leger. Eller når i regntiden, hvor alt blomstrer og dufter, de kappes om at finde flest forskellige blomster til den buket, jeg gerne vil have med hjem.

Foto: Johanne Foss

Da vi kom op på højderyggen, satte jeg mig i skyggen af et enkelt træ for at arbejde. Børnene fra husene strømmede til. Heldigvis havde jeg en håndfuld røde og blå kuglepenne med, og jeg måtte så lade et ark af mit fine tegnepapir springe. Jeg skærer det i håndflade-store stykker og deler rundt.

Artikel bragt i MS-Revy, nr. 6, september 1997